

N:o 21.

Redaktör: ADOLF LINDGREN.
Förläggare: HUSS & BEER.

Stockholm den 1 November 1883.

Pris: Helt år 6 kr. Halft år 4 kr.
Kvartal 2 kr. Lösn:r 25 öre.

Årg. 3.

Martin Luthers förtjenster om musiken.

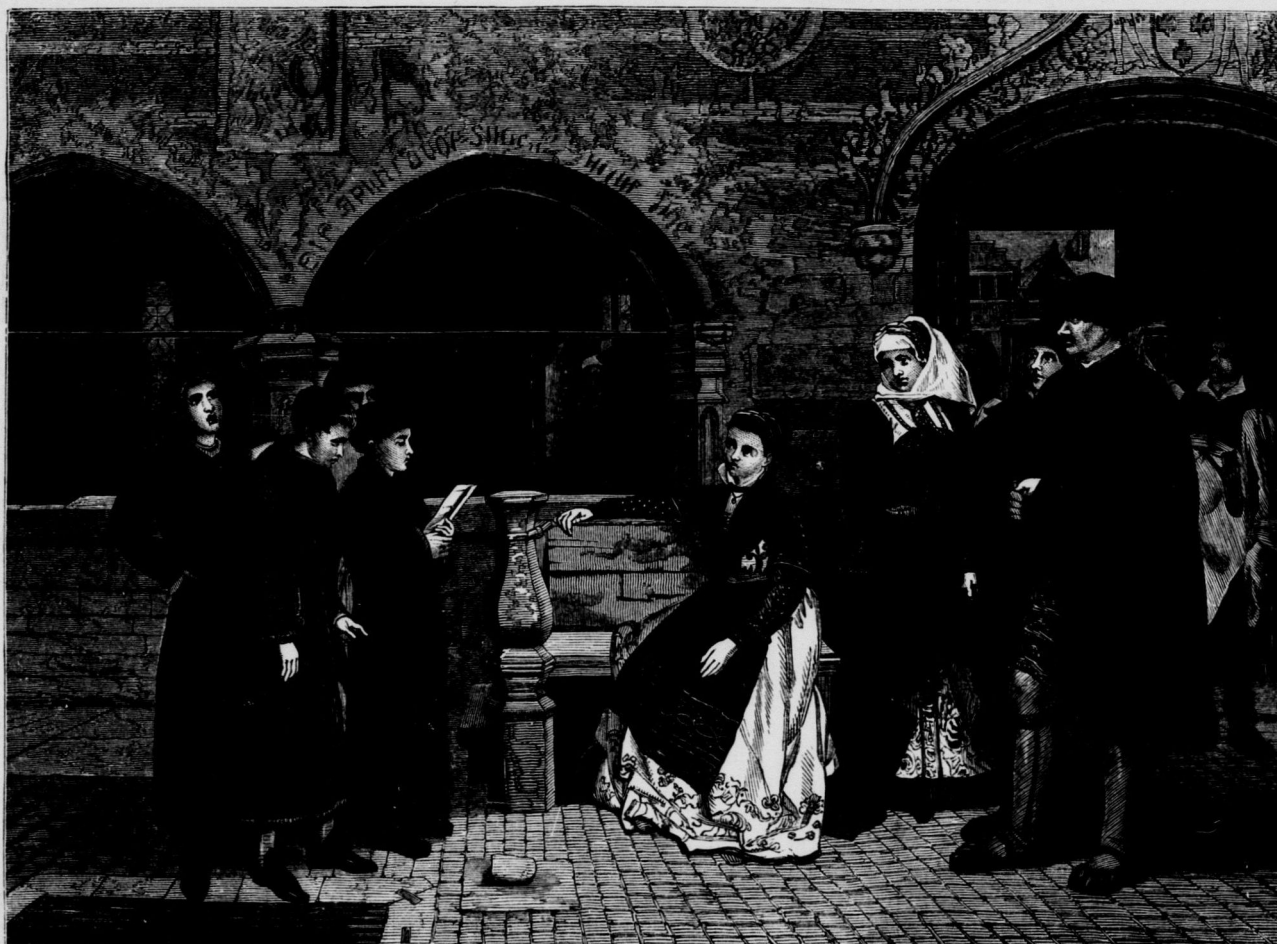
Af H. Sattler.

Luther var ingen egentlig tonkonstnär, men från barndomen vän af tonkonsten. Hans föräldrars fattigdom nödgade honom redan tidigt att underkasta sig en »currendanus» börda och besvär, d. v. s. under hvarje årstid i hvad väder som helst sjunga på gatorna, hvarje söndag hjälpa till med kyrkosän-

gen och dagligen gå ärenden åt currendakantorn (Primicerio) samt vara med vid dennes sängundervisning. Såväl i Magdeburg som i Eisenach skötte gossen Luther sina currenda-äligganden med sådan samvetsgrannhet och villighet, att han hos åhörarne väckte stor uppmärksamhet, hvilket föranledde att fru Cotta i Eisenach särskildt antog sig honom och först värdade sig om hans utbildning och fortkomst. Så fick han i Eisenach tillfälle att jemte sängen lära och med

ifver egna sig åt flöjt- och lutspele, hvarigenom äfven instrumentalmusikens område öppnades för honom.

Luthers senare lifstid visar, att han blifvit sin hulda musica trogen och att han alltid med ifver egnat sig åt denna konst. Icke blott hans egna loftal öfver musiken utan också andra vitnesbörd af Luthers samtida lemna oss klara bevis om hans stora kärlek till denna konst. »Musicam hafver jag alltid haft kär, och jag ville ej byta bort min ringa musica

Luther såsom currendanus, sjungande vid andras dörrar, i Eisenach.

mot mycket stort och godt. Musica är en half disciplin och tuktomästarinna, som gör människor milda och saktmodiga, sedesamma och förnuftiga. Sjunga är den bästa konst och öfning; den som har den konsten inne, den är väl artad och till allt skicklig. Sångare äro också ej sorgbundna utan alltid glada och slä bort sina sorger med sång. Jag håller för visso före och blyges ej tillstå det, att näst efter theologi en konst finnes, som kan jämföras med musiken. Jag vill af hjertat gerna lofva och prisa den Guds kosteliga gåfva, den fria konsten musica, dock finner jag att densamma är en så herrlig konst, att jag ej vet hvar jag skall börja eller upphöra att berömma henne» o. s. v.

En Luthers samtida, Mattheus Ratzeberger, berättar i en handskrifven lefnadsteckning på biblioteket i Gotha: »Efter det Luther i början af sin strid mot påfve, potentater och satanas måst utstå många och stora anfäktelser, begaf det sig ofta, att den sist nämnda på mångahanda sätt i synnerhet i hans studerkammare turberade honom. En gång kom Lucas Edemberger med flera andra för att besöka honom. Dörren öppnades dem ej ens efter upprepade knackningar; slutligen tittade Edemberger genom nyckelhålet och fick då se Luther ligga på golfvet med utbredda armar. Edemberger öppnade dörren med våld, uppreste den vannögte Luther och begynte genast tillika med sitt sällskap att musicera. Då detta skedde, kom Luther snart till sig själf, hans svärmod och sorgsenhet för-gick, så att han snart också började att sjunga med.»

Af Luthers senare bekantskap med betydande fackmusiker på hans tid och af det närmare förhållandet till några af dessa, t. ex. den kurfurstlige sachsiska sångmästaren Konrad Rupff och Johannes Walther, låter sluta sig att Luther äfven satt sig in uti konstsångens (figural-sångens) hemligheter. Han själf berömmar denna i varma ord, när han bl. a. säger: »Men der den naturliga musica genom konsten varder sålunda skärpt och polerad, der märker och känner man först endels — ty till fullo kan den ej begripas — med stor förundran den stora och fullkomliga Guds vishet i hans underbara verk musica, i hvilken framför allt det är sällsamt och förundran värdt, när någon framsjunger en enkel visa eller tenor (hufvudmelodi), jemte hvilken tre, fyra eller fem stämmor också sjungas, de der omkring sådana enkla visor likasom jublande leka och springa omkring och med mångahanda art och klang samma visor underliga sira och smycka och likasom utföra en himmelsk tondans, vänligen möta hvarandra samt af hjertat omfamna hvarandra, hvarför de som sådant något förstå sig på och deraf känna sig rödda, högeligen måste förundra sig och mena, att ingenting i verlden är sällsammare än en sådan med många stämmor smyckad sång. Men den som deraf ej röres,

han måste sannerligen vara en grof stock» o. s. v.

Luther tyckes sålunda hafva varit väl förberedd att lägga en reformatörisk hand äfven vid kyrkosången, sedan han brutit med den påfliga kyrkan. Reformationen vände sig såväl till konst- som natursången, hvilken senare dittills varit mycket sparsamt tillmätt åt församlingen. Konstsången var företrädesvis odlad i kloster-sångskolorna och måste därför, om den skulle användas i kyrkan, efter klostrens upphäfvande förläggas till latinskolorna (sedan kallade gymnasier). Luther införde kantorsbefattningen, genom hvilken detta mål vanns. Kantorn blef näst latinskolans rektor den viktigaste läraren i denna och han hade jemte den vetenskapliga undervisningen att besörja utförandet af den figurativa kyrkosången med sina lärjungar, såsom ännu i dag sker i många städer. Ännu viktigare ansåg Luther att höja församlingssången, hvilken hittills inskränkt sig till utförande af responsorier, sequenser, slutord, såsom Halleluja, Amen samt vallfarts- och Mariasånger o. dyl., för att låta denna sång intaga en mera betydande ställning i den kyrkliga kulturen. Var nu konstsången förut genom stela former och genom latinsk text främmande för åhörarnes hjertan, så visade sig åter församlingssången genom ohöfvisk text, genom framställning af musikaliskt-dramatiska scener o. dyl. ovärdig såsom det religiösa, kyrkligt fromma sinnets språk. Luther bemödade sig därför om att afskaffa det som ej trängde till själ och hjerta, det schablonmessiga eller sinligt bedöfvande, och att deremot återställa uttrycket af det sanna, goda och sköna genom musikens inre kraft, dock utan att med rigorös stränghet förkasta det konstsköna, man förut egde, och det kyrkligt ändamålsenliga; han sträfvade efter att åstadkomma en kult, som med fästadt afseende vid det förut varande kunde verka uppbyggligt på församlingen. Först och främst bibehöll Luther sålunda, i det han slöt sig till förra tidens åsigt om nattvarens betydelse, formen för nattvardshandlingen med få undantag, i förbindelse dermed äfven messtexten, som han förtylskade; vidare tog han vara på de gamla fromma sångerna, dem han införlifvade med sina sångböcker under benämningen »De gamles sånger» (Lieder der Alten), förtylskade de latinska kyrkosångerna, så vida som han fann dem kyrkliga, skref nya texter och gaf dem passande melodier, hvilka hans vän Walther satte flerstämmiga, och fastställde kultens form.

Enligt den år 1523 utgifna lilla skriften »Om gudstjenstens ordning i församlingen», hvilken anslöt sig till »Formula missæ et communionis pro ecclesia wittenbergensi», förtylskad af Paul Speratus, var ordningen vid gudstjensten följande: Introitus, Kyrie eleison med Gloria, Collecte (böna), Graduale med Alleluja, Evangelium, Symbolum nicænum, predikan, messa med Patrem, Dominus vobiscum,

Sursum corda, Gratias agnus domini, Deo nostra, Sanctus, Benedictus, Pax domini, Agnus Dei, slutligen Dominus vobiscum, Benedicamus domini med Alleluja och välsignelsen. År 1526 utkom i quartformat om fem ark »Tysk Messa och ordning vid gudstjensten», hvilken bok dels kan anses för ett fullständigt af formula Missæ, dels som fortsättning af densamma; tillika infördes dermed tyska sånger t. ex. »Ich will den Herrn loben allezeit», »Meine Seele soll sich rühmen des Herrn», »Nun bitten wir den heiligen Geist», »Wir glauben all' an einen Gott», »Christe, du Lamm Gottes». Vid dess anordning hade Luther till ögonmärke att förkorta sången, lemna predikanten större frihet i val af sånger och låta tyskan småningom undantränga latinet.

Mycket enklare än för messan och hufvudgudstjensten anordnade Luther liturgin för otte- och aftonsången. I afseende på de kyrkosånger församlingen skulle sjunga, drog Luther ej i betänkanke att bibehålla det som var i bruk, om det var något så när värdigt. Koralmelodierna på Luthers tid voro dels ur latinska hymner, psalmer, gradualer, sequenser och gamla tyska (ofta bömiska) kyrkosånger, dels erhållna genom ombildning af världsliga folkvisor, eller ock hade man till nya tyska psalmer upfunnit själfständiga melodier. Endast sådana visor, som innehöllo obibliska texter och hade svaga ovärdiga melodier, äfvensom helgon- och Maria-sånger förkastade Luther; deremot behöll han de kyrkligt värdefulla gamla sånger, hvilka äfven kunde höra till hans cultus, sedan de blifvit förtylskade t. ex. »Veni redemptor gentium» (Nun komm' der Heiden Heiland), »A solis ortus cardine» (Kristen wir sollen loben schon), »Veni sancte spiritus»*. Till de nya sånger, som Luther författade, höra bl. a. »Nun freut euch lieben Christen gemein», »Jesus Christus unser Heiland», »Christ lag in Todesbanden», »Vom Himmel hoch», »Erhalt' uns Gott bei deinem Wort». (»Ein feste Burg ist unser Gott» skall vara diktad af Luther 1529 före riksdagen i Speyer. — Beträffande musiken till denna psalm se Svensk musiktidning N:o 17—19 om »Vår Gud är oss en väldig borg».)

Med utgifvandet af dessa tyska kyrkosånger 1524 och 1525 började Luther afhjelpa det trängande behovet af en tysk kyrkosångbok, hvilken först innehöll 8, så 16, snart derpå 40 och i en senare 1549 i Wittenberg tryckt upplaga redan 63 sånger. Luthers härmed gifna exempel föranledde, sedan nu sånglusten blifvit uppväckt, tryckerierna att utsända dylika sångböcker, hvilka fingo en rask afsättning i hela Tyskland, men ock framkallade många vedersakare. Så berättar Johann Vulpius, att en klädesväfvare i Magdeburg först utbjudit och föresjungit de nya sångerna på torget,

* Svenska Psalmboken 132, der märkligt nog latinska texten ännu är bibehållen.

hvarför han på borgmästar Rubins befallning kastades i fängelse, men åter befriades af 200 borgare. I Lübeck, Frankfurt och Wolfenbüttel förekommo liknande scener, emedan Luthers sånger ej blott sjöngos i kyrkorna och hemmen utan också på allmänna gator och torg. I Wolfenbüttel vände sig till och med de katolska presterna till hertig Henrik, som då ännu var antiluthersk, med begäran att han skulle förbjuda afsjundandet af kätterska sånger. »Hvad är det för några?» frågade Henrik. »Es woll' uns Gott gnädig sein», »Ein feste Burg ist unser Gott», svarade man. Hertigen affärdade då de klagande med de orden: »Nå, skall då djefvulen varda oss nådig? Hvem skall väl vara det, om ej Gud allena?»

Trots svårigheterna för spridningen voro Luthers sånger snart bekanta och införda i de nybildade kyrkorna i Holland, Frankrike, Polen, Ungarn, Skandinavien*, ja till och med i Amerika; en framgång, som Luther sjelf ej väntat, och som är alldeles allenastående. Dessa sånger sjöngos för det mesta i Luthers eget hem. Luther hade ett eget kantori, i hvilket utom hans bordsvänner de genom kurfursten af Sachsen bekomna sångmästarne, de ofvan nämnda Konrad Rupff och Johann Walter, togo del och tillika pröfvade och fastställde Luthers nyfunna melodier. Det bästa beviset på den oförgångliga kraften hos de Lutherska sångerna ligger i det sakförhållandet, att de samma ännu i dag upptända, lyfta och uppbyggas på ett sätt, som inga eller få andra dikter af samma art. Liksom Luthers förtjenst om den kyrkliga folksången altså är obestridlig, äfven om han sjelf ej egentligen var tonsättare, så tillkommer honom också ett rättvist erkännande för bibehållandet af den s. k. figuralsången. Från Luthers reformation utgick äfven, såsom redan anmärkts, gymnasialkören, som i första rummet tillgodosåg kyrkliga ändamål: med och genom denna inrättning kallades den friare konstsången till lif, motetten, den andliga konserten (Prætorius), kantaten (dermed också solosång), hymnen, psalmen, passionsoratoriet och andra former trädde fram och bidrogo ofantligt mycket till den harmoniska konstens utveckling, ja bildade sjelfva grundvalen till densamma.

De furstliga hofven voro de som först grundade egna kyrkokapell, men till dem slöto sig snart äfven välmående städer, i det de togo sig an skolkörerna och uppsatte stadsmusikanternas kår, hvilken i förening med de förra hade att ombesörja kyrkomusiken. Privatpersoner grundade legater för regelmässigt uppförande af kyrkomusik, i mindre städer och på landet bildade sig adjutantkörer, hvilka

* Enligt den hos Norstedt & Söner 1881 utkomna psalmboken med fristående rim innehåller vår Svenska Psalmbok nu 19 psalmer af Luther, och af dessa är det ej mindre än 12 som öfverflyttats af Olaus Petri, hvaribland »Vår Gud är oss en väldig borg», som omarbetats af J. O. Wallin.

med sina instrument understödde kantorn och sångarne. De nya motetterna sjöngos af skolkörerna framför borgarens hus, de stämningsfulla koralerna blåstes vissa dagar i veckan från tornen, nästan hvarje familj bildade efter Luthers föredöme ett litet kantori för sig, af hvilket såsom dessa raders författare från sin barndom påminner sig, om Lördags afton och Söndags morgon den husliga andakten förrättades med bön och sång; med ett ord: det religiösa och kyrkliga lifvet fann i folk- och konstmusiken sin förnämsta näring och drifkraft. Att derjemte äfven orgeln och orgelspelets fullkommande befordrades, kunna vi ännu se af generalbasskriften, efter hvilken organisterna spelade och ackompanjerade koralerna och kyrkosångerna. Kantorerna och organisterna måste tillika vara vetenskapligt bildade musiker, hvilka hade att lemna åt kyrkorna den rika skatt af religiösa tonverk, som ej allenast i bibliotek väcka vår förvåning, utan som än i dag tjena oss till ovanskliga mönster. Hvad Luther började fulländade Seb. Bach.

Luther—Bach! Hvad behöfva vi säga mer!?

Koralfrågan på kyrkomötet.

II.

Endast genom ett oförtrutet arbete för befördan af den möjligast största spridning af de oförlikneliga resultat, som ett med lärdom, skarpsinne och pietet genomfördt grundligt forskningsarbete på den evangeliska kyrkosångens område under senare årtionden bragt i dagen, kan ett klarare ljus, en riktigare kännedom om denna sångs verkliga natur samt följaktligen en förhoppningsfullare framtid åt densamma beredas. Det lägerwall, hvaruti han råkat, och som så hjert aftecknar sig mot nittonde århundradets eljest framskridna odling, hade nemligen föregåtts af en den kyrkliga konstens härligaste blomstringsperiod. Denna minnesvärda period, ett årsbarn med reformationen och sträckande sig till ungefärligen midten af 1600-talet, men i sina verkningar säkert intill senaste åldrar, gaf åt den protestantiska koralen hennes för alla tider giltiga, egendomligt sköna pregel. Alla betänksamma eller bestämsamma funderingar öfver hurudan vår församlingssång egentligen borde vara beskaffad, äro således öfverflödiga och oberättigade. Det kan svårligen gifvas mera än en förnuftig mening angående sångtonerna sjelfva; endast beträffande deras inregistrering och inöfvande kunna olika praktiska utvägar följas. För visso hafva de orätt, hvilka t. ex. påstå att koralrytm skulle vara »ett svårt och omtvistadt ämne» — en fras hvaraf endast okunnigheten lär finna sig påverkad. Rytmerne finnas friska och färdiga. Men föreställom oss, med ett exempel, att någon fått den dåliga nyck att med sin hand vilja komma vid ett af tonkonstens mästerverk (Sinfonia

Eroica, en folkvisa och dylika), ändra taktindelningen, utjemna alla valörerna — och sedan denna fina bearbetning hunnit blifva spridd komma och påstå att meningarna voro delade ang. dessa styckens rytm!

Så ungefärligen har det dock tillgått med en mängd kyrkosånger. Och hvilken oerhörd förmåtenhet att ofvanpå detta allt vilja sätta en egen själfinbillad småförståndighet emot och uppöfver ett konsthistoriskt faktum af för nationer och århundraden så djupt omfattande betydelse som den religiösa folk- och gudstjenstsången, dessa oförgätliga tonqväden af den mest koncentrerade lifskraftiga inspiration, hvilka med verkligt diktarsnille blifvit sammansmälta med meterformer och sångtexter, ännu i dag till finnas i olika länders kyrkliga sångböcker. Hafva icke dessa, ej sällan för efterverlden onämnda, andliga melodier sjungit ur djupet af sitt hjerta toner som än i dag helt visst skulle komma hjertats strängaspel hos tusenden af våra landsmän att röras — om man icke så nitiskt vore betäckt på anordningar för att likasom förhindra det. Och med hvad rätt uppbygger man sin yttersta förmåga för hopandet af en hel attiralj af svepskål, spetsfundigheter och sofismer till förqväfvande af en sanning, som dock med sin hela, öfvervældigande makt skall segerrikt bryta sig igenom?

I sitt betänkande med anl. af hr Lyths motion säger det tillfälliga utskottet:

Då det är otvifvelaktigt, att psalmsången mångenstädes i våra församlingar, på sätt motionären angifvit, ingalunda förer den värdighet och lifaktighet, som böra utmärka denna vigtiga del af församlingsgudstjensten, och då den form, som i den Hæffnerska koralboken blifvit iakttagen, visserligen måste i sin mån anses hafva bidragit att framkalla och bibehålla den felaktiga traditionen i afseende på föredraget vid koralspillet och psalmsången, har Utskottet funnit sig böra understödja motionärens förslag om koralbokens revision.

Dock synes denna revision icke böra ske till sådan utsträckning, som motionären åsyftat. Hvarken med afseende på melodierna eller deras harmoniska behandling torde någon mera genomgripande förändring vara erforderlig. Revisionen synes i detta afseende kunna inskränkas till utslutande af ett antal obrukliga och mindre sångbara melodier och införande af några goda melodier ur lutherska kyrkans gamla sångskatt.

Vidkommande åter koralernas rytmiska behandling, delar Utskottet motionärens åsigt om det önskvärda, att en något friare rörlighet och liflighet måtte vid psalmsången kunna införas, men anser sig tillika i afseende på denna svåra och omtvistade uppgift, af hvilken rätta lösning framgången af den föreslagna reformen hufvudsakligen torde bero, böra uttala den öfvertygelsen, att de anordningar, som mer eller mindre oberoende af regler, gällande för den konstnässiga körsången, härvid böra träffas i syftemål att åt psalmsången, hvilken är ämnad att af hela församlingen utföras, kunna förläna någon med gudstjenstens allvar och högtidlighet förenlig rörlighet och lifaktighet, måste i samma mån anses lämpliga och till det åsyftade ändamålet ledande, som de genom bemödandet att fasthålla psalmtextens rytmiska karakter icke förhindra utan fast hellre bidraga dertill, att församlingens uppmärksamhet må ostördt kunna vara hänvänd till de afsjunga psalmordens uppbyggliga innehåll.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt för Utskottet vördsamt föreslås,

att Kyrkomötet måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa, att Kongl.

Majit täcktes åt en eller flera sakkunniga personer lemna uppdrag att i enlighet med de grunder, Utskottet ofvan angifvit, dels verkställa en revision af den Häffnerska koralboken, dels utarbete en handledning för koralbokens begagnande vid gudstjensten, samt att detta arbete måtte, innan det till iakttagande fastställes, efter vederbörandes hörande, till ett kommande Kyrkomöte för inhemtande af dess underdåniga utlåtande varda öfverlemnadt.

Detta utskottsbetänkande var det som med 34 röster mot 16 segrade mot hr Lyth's motion.

Att den kritik, som af motionären under diskussionen egnades detta utskotts-betänkande, måste blifva jemförelsevis lätt och äfven tacksam, faller af sig sjelft; vi återkomma till redogörelse härför, som ock för öfverläggningen i dess helhet.

Man frågar sig väl helt billigtvis hvaruti en revision skall bestå, som hvarken med afseende på melodierna eller harmoniseringen skulle ega att vidtaga någon förändring, utan tvärtom vore inskränkt till uteslutandet af några samt införandet af några melodier ur lutherska kyrkans »gamla sångskatt». (Att denna gamla sångskatt allaredan af Häffner blifvit uttömmande använd, påpekades af motionären medelst uppvisande af en tysk fest-upplaga af densamma.)

Ja — hvarken melodi eller harmoni får således ändras (kanske icke ens nedtransponeras)! Rörande uteslutningarna har ju medelst minimitabellen af 1844 välvilligt dragits försorg!

Men nu först bringas koralernas »rytmiska behandling» på tal, omedelbart efter det man gillat dem i deras kända enformiga sättning!! Nu är det dock och förblir en ren omöjlighet att uti församlingssång »införa någon friare rörlighet», der denna icke förut blifvit bestämd, ordnad och betecknad med sina rigtiga och motsvariga notvärden.

De rätt ordnade och accentuerade notvärdena tillsammans med känslig och innerlig melodik är just hvad som i församlingssången skall utgöra den »friska rörligheten».

»Gud har af sin barmhertighet.»

Denna koral (Sv. Psb. nr 144), på tyska »Es ist das Heyl uns kommen her», författad af D. Speratus, finnes i alla lutherska sångböcker från och med den allra första: »Etlich christlich lieder» (1523), och utgör sjelfva förstlingen af den evangeliskt-lutherska kyrkans koral-dikt, hvarför några notiser om densamma böra få plats här i vårt Luthernummer. Det har antagits att Luther hemtat melodien, som ursprungligen var mixolydisk, men af Joh. Herm. Schein förändrades till jonisk, från 15:de århundradets folksång. Enl. L. Erk skulle den hafva sin förebild uti en omkring 1478 känd påsksång. — Om psalmen yttrar Lars Högmärck i sin klassiska »Psal mopoeographia» följande, som vi med diplomatisk noggrannhet återgifva:

När thenne Psalmen uti Preussen war sammanfatt, och bleswen then gemena hopen om öfver alt befant, så hende sig, at en tiggare, ifrån samma ort, kom til Wittenberg och song honom för D. Lutheri fönster. Lutherus, som sådant hörde och wäl funde mercka, at thet war något nytt, när han i förstene icke wäl fattadet, befallte han tiggaren siunga thet samma på nyo igen. Så han endteligen förstod hwad thet war och blesw underrettad om Psalmens Auctore, så utbrast han i tårar, tackande GUD, som wille genom sådana andeliga songar sin himmelska fanning i liufet framfettia.

När Fridericus II, efter sin broders Ludovici död, år 1544, war bleswen Pfaltz-Grefwe uti Pfaltz och hade wäl tilförene fattadt then Ewangeliska läron af sin Hof-Prebikant Bucero; men thordes icke, af fruchtan för Kejsaren och sin afledna broders exempel, något i förjämningen ändra och förnya. Doch emedan hans underfåtare sådant högeligen åstundade, ty hände sig år 1546, uti Heidelberg och then så kallade Helga Andas Kyrko, så Meßa ther efter then gamla sedewahnan på latin af munfarna förrettades, at hela almogen begynte på en gång öfwer alt lifa som med en mun siunga thenna Psalm: **GUD af sine barmhertighet.** Hvilket när Otto Henricus, som så bodde uti Heidelberg och sedermera bles Pfaltz-Grefwe, såg och ther före fruchtade, at vpror skulle stie ibland folcket, anammade han strax Ewangelium, och befallte at Meßan icke mera på latin, utan på ren Tyska siungas skulle, såjom ock, at then H. Rattwarden både under brödd och win utdelas måtte. Thetta war nu första början til Reformationen i Pfaltz och thet omfring.

Melodien är hos Häffner bibehållen tämligen nära lika med åtskilliga sättningar från slutet af 1500-talet. Äfven harmoniseringen är hos H. särdeles för hans tid mycket förtjenstfull. Anjou & Törnvall hafva i allmänhet bibehållit H:s harmonier i det närmaste, dock något förstört stämföringen; de hafva följt Zahn i den mindre viktiga och ganska omtvistbara frågan om taktstreckens borttagande (den de som bekant dragit ut i en riktning angående det rytmiska föredraget, hvilken är rakt motsatt Zahns mening), men i den mera viktiga reformen eller harmoniseringen — der Zahn står högst bland alla nyare koralister — hafva de icke följt honom. Ej heller har Hallberg gjort det, utan tvärt om — jämte några erkännansvärda restitutioner af melodien — alldeles förfuskat harmonien, genom sliskt mjuka genomgångar i mellanstämmorna i st. f. de dristiga och fria spräng, som äro utmärkande för den bästa koraltiden, genom moderna septimackord i st. f. de urkraftiga treklanger, genom upphäfvande af de för den äldre tiden karakteristiska, skarpa förhållningarna etc.

Lutherfest å Stora teatern.

På andra symfonikonserten den 10 dennes lär, enl. hvad tidningarna vetat berätta, komma att uppföras bland annat en orkestersvit i D af Seb. Bach och Mendelssohns »Lobgesang». Vi vilja därför till de blifvande åhörarnes tjänst på förhand yttra några ord om dessa kompositioner.

Då Bach komponerat endast fyra orkestersviter (riktigare namn: »orkesterpartier») och af två sådana i D-dur endast den ena är utgifven och plägar spelas, så är det utan tvifvel denna vi få höra. Det är i så fall densamma som gafs här den 21 april 1878 och hvarom vi då på annat ställe yttrade: Följde så en högst underhållande orkestersvit af Bach i D-dur, för stråkar, oboer (men icke klarinett), trumpet och pukor, hvilken anslog ej blott genom sin fulländade motiviska, harmoniska och kontrapunktiska konst, utan ock genom sin sundt folkliga melodik och gammalärliga, stilfulla hållning, ehuru man stundom ville önska, att Bach bättre förstode hushålla med sin rikedom. Blåsarna få i Bachs orkestersaker icke tjänstgöra blott såsom fyllnad; de dragas med i polyfoniens hvirvelström, och särskildt ställer han på trumpetarna fordringar, hvilka af nutidens instrument ej kunna tillgodoses i samma fullkomlighet som af de dåvarande.

* * *

Mendelssohns symfonikantat komponerades för Gutenbergfesten i Leipzig 1840. Om densamma säger Rob. Schumann vid detta tillfälle uti »Neue Zeitschrift für Musik» följande: »Komponisten, som alltid så träffande vet beteckna sina verk, har sjelf kallat det 'Lobgesang'. Men den egentliga sången föregicks af tre symfoniska orkestersatser, så att formen är att jämföra med Beethovens nionde, så när som på den anmärkningsvärda skilnaden, som ännu ej är försökt i det symfonistiska, att de tre orkestersatserna utan pauser sluta sig till hvarandra. Det helas form kunde för detta ändamål icke lyckligare vara funnen. Entusiastiskt verkade det hela och visserligen är verket, särskildt i körsatserna, att räkna till tonsättarens friskaste och mest retande. — Enskilda ställen vill jag icke framhäfva — utom denna af kör afbrutna tvesång »ich harrete des Herrn», efter hvilken en hviskning höjde sig i hela församlingen, hvilket i kyrkan gäller mer än det högljudda bifallsropet i konsertsalen. Det var såsom en blick i en himmel af Rafaeliska madonneögon. Så har då den stora uppfinnningen af det ljus, hvars fest vi begingo, äfven framkallat ett ljusets verk, för hvilket vi alla måste uttala vårt nya tack till dess skapare; ja låtom oss — såsom konstnären så härligt komponerat orden — allt mer »afsläppla mörksens gerningar och ikläda oss ljusets vapen.»

Från scenen och konsertsalen.

Första symfonikonserten

gaf fullt hus, och utgjorde så väl derutinnan som i afseende på det värdefulla programmet ett lyckligt omen för den börjande säsongen. Visserligen erbjöd densamma ej mycket nytt och den enda noviteten (ur Schuberts Rosamunde) är, om vi ej missminna oss, förut gifven af Meissner; men mot dem som under nuvarande förhållanden pocka på nyheter måste framhållas det faktum, att Stora teatern nu spelar flere dagar i veckan än förut, i följd hvaraf det redan förut öfversträngda hofkapellet nu blir ännu mera anlitadt och man således ej får vara för mycket fordringsfull. Stockholms stad har för öfrigt genom sina kommunala representanter offentligt förklarat sig ej bekymra sig om teaterns öde och dermed egentligen afhändt sig själf rättigheten att fordra åtminstone några kostbara nyheter af vare sig opera eller orkester. I dessa tider vore det därför mera än förr önskvärdt, att idén med populära konserter upptoges äfven på annat håll än inom hofkapellet.

Det mest anslående numret visade sig denna gång vara Södermans undersköna offertorium, hvilket bisserades. Vi ha redan i n:r 12 för 1881 egnat Södermans messa en utförligare artikel dit vi hänvisa, och påminna nu blott om glanspunkterna i den mästreliga instrumentationen af nämnda offertorium, såsom basklarinetts solo, basunerens mäktiga unisoner, vexlande med träinstrumentens sferiska treklanger, samt den orgelklingande violoncellkvartetten mot slutet. Stycket utfördes förträffligt och särskilda loford förtjena träblåsarne och violoncellerna. De senare voro deremot för svagt besatta för Beethovens adursymfoni, der deras partier öfverröstades, något som vi äfven förr anmärkt. Violinerna åter voro så mycket starkare representerade, hvilket gjorde god effekt synnerligen i Griegs stråkmelodier. Schuberts mellanaktsmusik är, såsom nästan allt af denne tonsättare, utmärkt af en tjugande romantik, men äfven af den »göttliche Länge», som man måste vara tysk för att kunna vederbörligen njuta. Beethovens symfoni åter är en sprudlande helsokälla af öfverdådlig humor, vitnande om en titanisk lifskraft hos denne tonsättare, som mer mångsidigt än någon annan pejlat de mänskliga känslornas djup i både storm och vindstilla, och hvars ensidigt och orättvisligen pådiktade »pessimism» genom Thayers forskningar en gång för alla hänvisats till de romaneska följetongernas område. — Konserten inleddes med Cherubinis Anakreon-uvertyr (hvarför icke Berwalds Estrella?), och anfördes af hr Normans segervana taktstock.

Stora teaterns

förnämsta trumf under senaste quinzaine var annars »Trubaduren» med hr Brogi och Labatt samt fröken Pyk. Ej på länge har man der hört samlade så många kraftiga röster — äfven fröken Jansons

klingade ganska duktigt. Hr Brogi visade sig redan förut på tvenne konserter — gifna jemte de båda visserligen ej oskickliga men hvarken i stänresurser eller konstnärlighet honom vuxna artisterna signora Antona och hr Brun — vara i besittning af en ovanligt stark och mjuk bariton, en öppen och skolad strupe samt ett äkta italienskt föredrag äfven med dess olater: otidiga fermater och skrikande slutkadenser. Dessa olater hade konstnären emellertid nog smak att på scenen bemästra, och var hans framställning af grefve Luna i vokalt hänseende verkligt utmärkt och fullt förtjent af de entusiastiska bifallsyttringarna, dem vi för vår del dock ogerna hafva sett taga formen af upprepade inropningar för öppen ridå, och ännu mindre af repetition af ett helt solo med kör (2 aktens kloster scen) — ett oskick som helt och hållet förvandlar teatern till konsertsalong. Vi förmoda att dessa oseder måste vara mycket pinsamma för den kapellmästare, som i somras för våra i Köbenhavn gasterande artister höll en vacker förmaning om att lägga bort att buga sig för öppen ridå. Vi hoppades då att denna maning ej skulle förblifva endast — ord, ord, ord! Nu återstår blott hoppet att — då ingen af höga vederbörande synes vilja gå i spetsen med något förbud — det måtte finnas någon ansedd sångare eller skådespelare hos oss, begäfvad med nog själförsakelse och courage att själfmant vägra hörsamma nämnda slags inropningar, i hvilket fall säkerligen smänigom hvar och en af de öfriga skulle nolens volens följa exemplet.

Glanspunkten i »Trubaduren» var utan tvifvel efter misereret, näml. den stora duon mellan hr Brogi och fröken Pyk, hvars något spröda röst, alltid omsorgsfullt behandlad, sällan om någonsin klingat med mera glans och äkta italiensk brio, hvarutinnan hr Brogi naturligtvis föregick med det bästa exempel. Äfven hr Labatt var vid disposition, och han lyckades ej sällan genom ett ihållande tonflöde förlösa åhörarens ångest öfver hans presade sångsätt; bäst gjorde han slutet af tredje akten, men äfven första romansen och misereret gingo efter omständigheterna väl.

»Rigoletto» måste vi spara, deremot må åt »Muraren» egnas några ord, egentligen för att komplimentera de båda nya förträffliga antagonisterna i grälduetten, fröken Andersson och fru W. Strandberg. Särskildt bör framhållas den sistnämnda, hvilken här liksom i »Tillfället gör tjufven» visat sig ega en betydande talang för komiska gumroller. — Slutligen har fru Edling utmärkt sig såsom Adalgisa i »Norma», utan att likväl kunna ställa fröken Grabow i skuggan.

Kammarmusik.

Konstnärsparet Fridberg har här med rätta förvärfvat sig de varmaste sympatier, så varma, att fåtaligheten af deras åhörare denna gång ej kan förklaras på annat sätt, än genom kollisionen med en för denna årstid ovanlig uppsjö på alle-

handa musiknöjen. I ersättning var det bifall, som kom dem båda till del, så mycket mera lifligt och uppriktigt. Båda höra nemligen till de angenäma artistbekantskaper, hos hvilka blygsamheten och redbarheten äro jemnbördiga med den betydande musikaliska talangen. Hr Fridberg — som blifvit hedersledamot af Mazerska sällskapet — är ej blott en utmärkt kvartettspelare, med bred, varm och säker ton, utan han visade sig äfven särdeles i Mendelssohns oktett vara en energisk ledare af kammarmusik, hvilken helt säkert hade vunnit ännu bättre resultat i ensemblen, om flere repetitioner stätt till buds. Att hans ifver stundom föranleder ett tempo rubato, tro vi icke i sig själf vara något fel; alt sedan florentinarnes och Heckmanns härvaro torde man väl få anse den sega fördomen härstädes vara rubbad, att en kvartett nödvändigt skulle böra spelas med metronomens mekaniska och enformiga taktlikhet. En annan fråga är om värdet af att bibehålla vissa tempi i samma långsamma skick som de af tradition sägas ega — såsom fallet var i föredraget af Schuberts stycken; detta värde vilja vi ej obetingadt medgifva annat än i fråga om sådana former, hos hvilka tempot kan sägas utgöra en väsentlig del af deras individualitet, såsom t. ex. alla slags dansformer. Redan för J. F. Berwald klagade Haydn (se Berwalds själfbiografi, Sv. Musikt. 1882, sid. 101), att hans menuetter i Stockholm togos för fort; och utan tvifvel bör äfven en ländler eller wienervals af den äldre sorten tagas långsammare än nu vanligen sker. — Hr F:s virtuositet i föredraget af Paganini är känd och vitsordad förut; densamma bestyrktes nu genom hans eldsprutande exekution af dennes essdurkonsert med dess af konsertgifvaren komponerade kadens. — Fru F. är äfven en synnerligen angenäm företeelse, hvars pianospel utan att vara mirakulöst erbjuder denna helgjuttenhet af fläddfritt behag och musikalisk uppfattning, som alltid verkar sant artistiskt äfven hos blygsammare virtuoskrafter.

Den ordinarie första abonnerade soarén af hrr Book, Zetterqvist, Andersen och Hultgren egde rum i lördags och bjöd på Beethovens op. 59, 1, Rubinsteinens op. 15, 2 och Haydns kvartett i D (om vi ej missminna oss n:r 61, hvilket gerna kunde hafva utsatts). Vi hinna för ögonblicket endast säga att soarén var sådan man af de utförandes kända förmåga kunde vänta sig, och man kan blott beklaga att en stad med 175,000 invånare ej synes ha råd att lemna större publik än några hundra personer till kvartettsoaréer. Hr F. Book lyckades i början ej alltid ernå fullt tadelfri renhet, men han spelade upp sig och särskildt gick Haydns kvartett väl, äfvenså Rubinsteinens sköna trio, der hr Zetterqvist med heder skötte violinen. A. L.

- 14 okt. Niehoff-Edling Adalgisa
- 16, 23 » Fridbergkonserter
- 19, 21 » Brogikonserter
- 20 » Symf.-konsert (Schuberts Rosamunde)

- 23 » Motettafton
24 » Trubaduren (Brogi, Labatt, Pyk)
25 » Muraren (W. Andersson, W. Strandberg)
27 » Quartetsoaré (Rubinstein op. 15, 2)
28 » Reimers matiné
29 » Rigoletto (Brogi, Ek).

Något om Militärmusiken.

Författaren till en artikel i »Grenzboten» har rörande militärmusiken samlat erfarenhetsrön, hvilkas resultat äro värda att uppmärksammas icke blott inom hans eget land utan äfven annorstädes. Han har under Berliner-garnisonens höst-öfningar dagligen haft tillfälle att från sitt fönster betrakta trupper som tågade fram med regementsmusik i spetsen för sina kolonner, och under hela den långa tiden har han ej hört mer än en enda god marsch: den gamla Radetskymarschen.

»Det var verkligen en vederqvickelse», skriver han derom och fortfar sedan: Alla de andra dagarne ingenting annat än det tarfligaste och melodilösaste och dertill det mest öfverlastade skrällande och tutande, så att det verkligen gjorde en ondt om de stackars karlarna, som sprungit efter; jag sade med flit sprungit, ty marschera kom aldrig i fråga, och marscherna läto alla halft om halft såsom dåliga galopper. Hvad var det då för slags musik? Till en del säkerligen något uppkok på nya operor och operetter, som jag ej kunde till, men till större delen var det väl, bedröfligt nog, »kapellmästaremusik». Först i regeln två delar, hvilka äro alldeles innehållslösa och banala eller också, för att synas originella, tillkrånglade och fulla af onaturligheter allt igenom, åtminstone alldeles ur stånd att göra något varaktigt intryck på soldatens öra; sedan trion, en mer eller mindre simpel melodi, bläst — hvilket åter är karakteristiskt och en följd af våra eviga monotona manskörer — af ett basinstrument, omtumladt af qvintilerande ackompanjemangs-figurer. Ty herr musikdirektören eller kapellmästaren skriver naturligtvis »polyfont». Hvarför skulle han annars ha en sådan hop instrumenter, om han ej skulle nyttja dem?

Detta är den vanliga fysionmien på en militärmarsch i våra dagar. Marschen är naturligtvis »tillägnad» en högre officer och första gången bläst som en matinata på hans födelsedag, den är också arrangerad för piano, med grann och brokig titelvignett utgifven från trycket — i sjelfva verket är den väl också först framkländ på pianot. Ingen under då, att regementet vecka efter vecka får höra den.

Riehl har redan för trettio år sedan i sina »till en statsman» stälda, verkligen klassiska bref om musikalisk uppfostran äfven klagat öfver »härmusikens» beskaffenhet. Vår paradmusik kallade han redan då »en tom renommistisk spektakelmusik». Hvad skulle han då tänka om vår tids parad- och militärkonsertermusik? Men han har också för trettio år sedan visat, huru man kunde förbättra saken. »Militärtjensten» — skriver han, »är ju

i så många stycken en skola för folket, hvarföre också ej i afseende på musiken? En äkta militärmusik skall vara folk-musik, den skall nära sluta sig till folksångerna; det fins ganska lustiga och välklingande, riktigt krigiska visor. Detta motsvarar och härens nationela karaktär, hvilken ej heller i musikaliskt hänseende bör styra ut sig i lånade klutar.»

Från in- och utlandet.

Fröken Valborg Lagervalls konsert om lördag anbefalles i allmänhetens åtanke. Fröken L. har såsom medverkande i den välbekanta fruntimmerstrion här i flera år beredt hufvudstadens kammarmusikalskare så många njutningar genom sitt säkra och gedigna violoncellspel, att hon väl kan hafva anspråk på deras tack-samhet. Konserten, hvaraf inkomsten närmast lär afse att inköpa afl. Fritz Södermans violoncell, gifves med biträde af hrr Lindberg, Lundqvist och Svedbom m. fl. Se annonsen.

Fröken Hebbes annons torde observeras! Då, såsom af en annan notis synes, m:me Artots tillämnade sångskola i Paris icke blir af, har fröken H., åt hvilken var erbjuden en lärarinneplats i denna skola, nu i stället bosatt sig i Stockholm, der hon fortfarande i scenisk konst handleder elever. Vi behöfva ej särskildt påpeka vigen af detta här ofta ganska försummade studium, ej heller den fräjdade lärarinnans välkända kompetens.

Hr Th. Lindström ämnar under säsongen, med biträde af ledamöter vid k. hofkapellet och andra konstnärer, gifva tre abonnementssoaréer, vid hvilka förtäresvis nyare alster inom kammarmusiken för så väl stråk- som bläs-instrument, piano och sång (solo och ensemble), komma att föredragas, samt dessutom tre söndagsmatinéer. Annonser skola lemna närmare tillkännagifvanden rörande lokal, program och samtliga biträdande. Första soaréen blifver i slutet af November och sedan omväxlande med matinéerna så att en soaré eller en matiné gifves en gång i månaden under säsongen. Bland nyheter nämnas en septett af Berwald och ett divertimento af Mozart.

En erinran. Bland vår i öfrigt fåtaligt representerade inhemska operalitteratur intager Ölanders opera »Blenda» ett framstående rum. Operan rönt under sitt uppförande här en rätt vacker framgång; den gick, vi vilja minnas, närmare tjugi gånger öfver scenen och gafs för ganska goda hus. Bland de artister som utfört titelrolen var äfven fröken Louise Pyk. Vi göra oss därför så mycket hellre till uttryck för en från åtskilliga förspord önskan att »Blenda» nu måtte återupptagas, då man ju för titelrolen nu kan påräkna fröken Pyks medverkan.

I vår Brogi-artikel uti förra numret kom genom förbiseende icke att särskildt nämnas, det de biografiska uppgifterna voro hemtade ur Skånska aftonbladet, hvars redaktör, hr S. Broomé, såsom varande artistens personlige vän, varit i tillfälle att lemna säkra underrättelser.

Hr H. Beijer har såsom sångare och orgelspelare konserterat i flere af Finlands städer, näml. Åbo, Helsingfors, Nystad, Tammerfors, Vasa, Borgå och Ekenäs. Oss förevisade kritiker från dessa städer äro — utom från Helsingfors — obetingadt lofordande.

Kristiania Tivoli har ändtligen efter lång väntan fått fram operan »Djævelens Part» (Hin Ondes andel) af Auber. »Operan går särdeles bra och vittnar om nitiskt och energiskt arbete. Carlo Broschis parti utföres af fru

Olefine Moe, som i denna rol har en af sina glansroller. Det förekommer oss som om hennes röst utvecklats sig något i styrka och klangfullhet, sedan hon i fjor uppträdde på scenen. Hennes sång och spel är vackert, plastiskt och rutineradt. Drottningens lilla parti utfördes af fru Högfeldt-Åberg mycket förtjenstfullt.

Bland herrarne må vi först och främst nämna herr Benzon-Güllich, som utför kungens rol med bravur. Han tog brorslotten af af-tonens applåder. Spelet är i några scener väl starkt, efter våra åsikter, men herr Benzon-Güllichs röst är praktfull, ren och af stor styrka och böjlighet samt förtäfligt skolad.

Herr Henriksson hade, efter hvad man säger, på helt kort tid instuderat tenorpartiet och spelade det för första gången. Det var derför lätt förklarligt, att det rädde en viss osäkerhet i hans spel första aftonen. Den är väl nu öfvervunnen sedan operan gått flera gånger. (Figaro har blifvit beröfvad sin biljet och kan derför ej kontrollera det.) Herr Henrikssons tenor är temmeligen hög och stark, kanske litet skarp i sologakerna.» (*Figaro*.)

I Köpenhamn kommer under denna säsong att gifvas 4 abonnementskonserter, anordnade af hofkapellmästaren Joh. Svendsen, med biträde af kgl. teaterns kapell och en utländsk solist af rang. Den första konserten skall ega rum i december, då den berömda ryska pianisten Vera Timanoff kommer att spela Chopins E-moll-konsert. Programmet för denna konsert upptager derjemte Beethovens 7:de symfoni, Haydns »Kaiser-variationer» för stråkorkester och Wagners Tannhäuserouvertyr. För en af de öfriga konserterna lär Anton Rubinstein vara engagerad äfvensom den unge pianisten Eugen d'Albert samt de ryktbara sångerskorna fruarna Moran Olden och Schuch-Proska.

Man har nyligen i Köpenhamn upptäckt en ny lofvande tenor, en ung chokladfabrikant från Slesvig, herr Torslev, som skall vara i besittning af en fenomenal tenorröst. Kgl. teaterstyrelsen i Köpenhamn berättas hafva lemnat herr Torslev en större penningssumma för att i utlandet bilda sig till scenisk sångare.

På kgl. teatern i Köpenhamn uppfördes d. 21 okt. för första gången »Spanska Studenter», opera i två akter af William Faber med musik af P. E. Lange-Müller, hvilken förut gjort sig bekant genom flera kompositioner af värde. Operan, hvars text lär vara ganska liflig och roande, innehåller många vackra musiknummer och vann stor framgång.

Musikveteraner. Verdi, ännu rask och verksam, firade d. 9 okt. sin 70:de födelsedag. — Franz Liszt, som d. 21 okt. fylde 72 år, befinner sig vid bästa helsa och stannar till slutet af oktober i Weimar, hvarefter han reser till Rom eller Buda-Pesth. Han har nyss slutat en parafra öfver Rubinsteins »Asra» och skall börja en tredje pianokonsert med orkester. Antalet af hans lärjungar uppgick förra sommaren till omkring 40 herrar och damer.

Fröken Zulamit Wellander har erhållit engagement vid operan i Augsburg. Fröken W., som förut genomgått härvarande Stora teaters elevskola och konservatoriets artistklass, tillhör antalet af de skandinaviska sångerskor, hvilka hafva madame Marchesi att tacka för sin utbildning. Om sångerskans uppträdande såsom Azucena i Trubaduren yttrar en Augsbürgstidning: »Fröken Wellander har till sitt förfogande ett mäktigt organ, hvars fyllighet, omfång och ut-hållighet berättiga till de skönaste förhoppningar. I musikaliskt afseende fylde hon partiet fullkomligt. Hon rönt lifligt bifall.»

M:r och Mad. Padilla hafva nu åter-vändt från pyreneerna, der konstnärsparet någon tid uppehållit sig för sin hälsas skull, och an-ländt till Baden-Baden. I slutet af Okt. företogo de en tourné i Galizien, Rumänien och Serbien, men återvända vid jultiden till Berlin, der de slagit ned sina bopålar för de närmaste

ären. För att uppfylla ett gifvit löfte ämnar Mad. Artöt, från Jul till Maj månads utgång gifva en sängkurs för de elever, som derstädes vänta hennes återkomst. Intill nämnda tid — slutet af Maj — är hennes adress: Landgrafenstrasse N:o 17, till efterrättelse för dem som möjligen vilja begagna sig af denna lyckliga chance, så mycket mera gynsam som det i Berlin lär finnas tillgång på mycket goda och billiga pensioner för främlingar som der studera. Mad. Artöt har alltid varit hyllad vid Berlinerhofvet och uppburen af publiken derstädes; ej underligt då att hon trives der. Dock har hon icke velat antaga plats vid något konservatorium, då hennes oberoende karakter skyr tvång och band och aldrig velat underkasta sig nödvändigheten att antaga elever utan anlag, fallenhet och verklig musikalisk begåfning.

Paris. En ny operett af Hervé, »Le vertige», har vid första framträdandet på Renaissance-teatern icke rönt synnerlig framgång. Bättre lycka gjorde en musikalisk bagatell, som spelades förut och som bar titeln »Fru Chopine» med text af Erkmann-Chatrian och musik af Sellenick.

— Bouffes Parisiens har bjudit på en ny operett: »Madame Boniface», komponerad af Paul Lacomme till text af Ernest Depré och Charles Clairville. Musiken säges vara liflig och innehålla flera stämningsfulla saker. Hufvudrolen uppbars af den ryktbara operettsångerskan och parisarnes favorit, den vackra Théo, som nyligen återkommit efter åtta månaders gästspel i Amerika och som nu visade sig ha kvar sin förmåga att hänföra publiken.

— På stora operan har Mlle Isaac med framgång uppträtt som Ofelia och kommer sedan att sjunga Margaretas parti i »Faust» och drottningens i »Hugenotterna», i hvilken opera Mlle Kraus gjort sitt återinträde såsom Valentine.

London. Robert Planquette, kompositören till den så allmänt omtyckta operetten »Cornévilles klockor», och hvars senare operett »Rip van Winkle» med nästan lika framgång uppförts på Royal Comedy-teatern, har nu fullbordat en tredje operett »Nel Gwyne», med text af Farnie, och skulle denna samtidigt gifvas i London och Paris. Herr Planquette erhåller ensamt af förläggarna till det engelska partituret ett honorarium af 75,000 francs.

— Adelina Patti lemnar England i slutet af Oktober för att begifva sig till Amerika. Enligt kontraktet med herr Mapleson skall hon vid denna tid infinna sig i Newyork, der hennes första uppträdande lär ske den 9 november.

— En framstående läkare i London Dr Lennox-Brown har gjort en upptäckning, som kan blifva af intresse och vikt för så väl läkare som sånglärare och sångare. Medelst en spegel kan han inleda ett starkt elektriskt ljus i strupen och är derigenom i stånd att fotografera sångorganet under själfva sjungandet. — Det vill säga: han hoppas komma till detta resultat, ty hans försök äro ännu i begynnelsestadiet.

Wien. Tristan och Isolde gafs första gången d. 4 okt. och väckte naturligtvis entusiasm hos Wagner-partiet. Utförandet var förträffligt med fru Materna och herr Winkelmann i titelrollerna. Äfven fru Papier vann mycket bifall för sin sköna röst och sitt goda spel.

— Strauss' senaste operett »En natt i Venedig», som i Berlin mottogs något kyligt, gjorde stormande lycka i Wien, der den uppfördes d. 9 okt. å Theater an der Wien. I det storartade bifallet låg väl till ej ringa del en demonstration mot Berlinerpubliken.

— I Slottskapet härstädes har gifvits en messa af Mozart, förut ej hörd i Wien. Den förskrifver sig från 1771, då Mozart endast var 15 år. Örnens vingar röra sig dock redan här. De första tre delarne — Kyrie, Gloria och Credo — äro hållna i en bredare stil än de öfriga. Crucifixus gör synnerligast en gripande verkan. Instrumentationen med 4 trumpet och 3 basuner röjer ett visst ungdomligt öfverdåd.

Brüssel. Ernst Reyer har inträffat här för rådgörande om uppsättningen af sin nya opera »Sigurd», hvilken skall gifvas i slutet af december; efter denna kommer Massenets »Manon» såsom andra novitet. — Mlle Griswold och Mr Lorrain hafva helt hastigt lemnat Monnai-teatern, man vet ej af hvad skäl. Deras debut var ej misslyckad.

Dresden. Symfonikerterna af kgl. kapellet fira under denna säsong sin 25-åriga tillvaro. Första konserten d. 26 oktober hade derför samma program som den allra första af samma dag 1858, nämligen 1) Euryanthe-ouverturen, 2) B-dur-symfoni af Haydn, 3) Anakreon-ouv. och 4) C-moll-symfoni af Beethoven.

Berlin. Herr Bilse har nyligen gifvit »Nordisk Suite» af Asger Hamerik, direktorn vid Peabody-konservatoriet i Baltimore. Denna novitet för Berlin vann erkännande, ehuru ej något varmt bifall. Detta verk, det femte af samma slag som kompositören skapat, bedömes såsom saknande originalitet och organiskt sammanhang, ehuru egande flera vackra drag. Herr Hamerik — säges det — är en diktare i toner, ty hans musik är poetisk och orkestrens klangeffekter känner han väl till.

— Bland andra nyheter för dagen nämnas en symfoni F-moll af Rauchenecker och en suite i sex satser af Aug. Klughardt, båda af förträfflig faktur, men fattiga på nya, friska ideer.

— Paul Taglioni har i 54 år tillhört kgl. teatern i Berlin och i afseende på balletten i flera årtionden intagit en dominerande ställning i Europa. Hans första skapelse som »ballett-diktare» var »Undine» (1836). Bland hans många andra balletter må nämnas »Satanella» (1852), »Flick und Flock» (1858), »Sardanapal» (1865) och »Fantasia» (1869).

— I Hôtel de Rome's sal ha systrarna Sofia och Julia Ravogli (sopran och alt) låtit höra sig med stor framgång, utmärkande sig för sympatiska röster och god skola. Impresarion Merelli kommer att med systerparet företaga en konserttur genom Tyskland.

München. Teresina Tua uppträdde här för första gången d. 11 oktober å teatern vid Gärtnerplatz. Det var dock ej nu den glada vitklädda »elfvan», som trädde in på scenen, utan med ett uttryck af svärmod och i sorgdräkt — efter förlusten af den nyligen aflidna modern — trädde den unga artisten fram för publiken. Snart var hon dock med hela själen inne i sitt spel, som ej förlorat något af sin förtrollande makt. Lika glänsande var hennes teknik, lika tjusande hennes toner, och publiken var här som öfverallt hänförd så väl af den intagande personligheten som af hennes rena, sjäfulla och eleganta spel.

— Kammarångaren Vogel, som gjort sitt gods Deixfurf till en verklig mönsterfarm, och som är mera stolt öfver den mjölk han skickar till torgs, än öfver sina skönaste sångproduktioner, har nyligen fått silfvermedalj för sina förtjenster som jordbrukare. En sångare, som vinner pris för landtmannaprodukter, — det är sällsynt nog!

Hamburg. »Schloss de l'Orme», romantisk-komisk opera i 4 akter, komponerad af Richard Kleinmichel, uppfördes för första gången på Stadt-teatern d. 8 okt. med en framgång, som torde bereda den tillträde till alla Tysklands teatrar. Texten af författarinnan E. Henle, förut bekant genom sitt lustspel »Durch die Intendanz», är talangfull och underhållande, och musiken, som förräder stora anlag för den komiska operan, innehåller många vackra melodier, tack-samma ensemblenummer och effektfulla finaler. Herr Kleinmichel har alltså haft heder af detta sitt förstlingsverk på operans fält.

— Adolf Mohr, kapellmästare vid Thalia-teatern, har skrivit text och musik till en fem-aktsopera »Die Loreley», som nyss blifvit fullbordad. Operan är antagen till uppförande å Stadt-teatern i Breslau under denna vinter.

— Anton Rubinstein är för närvarande här för att öfvervara repetitionerna till sin »Sulamith». Hans nyaste komiska enaktsopera, hvars text är författad af Wichert, har till titel »Unter Räubern». Båda dessa verk komma snart att gå öfver scenen.

Karlsruhe. Bland noviteter för hofoperan väntas Peter Cornelius' komiska opera »Der Barbier von Bagdad» och »Die Walküre»; Schumanns »Genoveva» instuderas på nytt. — En tysk musiktidning kallar Cornelius' opera »ein reizvolles Werk» och förundrar sig öfver, att de tyska teatrarne ej upptaga densamma.

I **Frankfurt a M.** förbereder man sig flitigt till firande af Luthersfesten, vid hvilken Meinardus' oratorium »Luther» kommer att utföras under kapellmästare Dessofs ledning. Kören räknar 450 medverkande och såsom solister nämnas fruarna Schröder-Hanfängel och Moran-Olden, hrr Staudigl från Karlsruhe, Baumann, Fritz Mevi m. fl.

I **Italien** är produktiviteten på operans område fortfarande ganska stor. 8 nya operor ha der nyligen gått öfver scenen eller äro att snart förvänta. Bland dessa befinner sig också — djerft nog — en ny kompositör af texten till »Hemliga äktenskapet», Cimarosas mästerverk, A. Grassigne. Samme kompositör har förut på samma sätt försyndat sig mot »Barberarn i Sevilla».

Cap. Under titel »The Cap Musical Monthly» kommer en tidning att utgifvas nästkommande januari i Capstaden med uppgift att verka för kännedom om god musik i Capkolonien. Tidningen utfäster pris för inhemska kompositioner för att erfaras om några musikaliska skapande talanger finnas i kolonien.

Bernburg. Denna stad har af hertigen af Anhalt erhållit till skänks den sedan flera år obegagnade teatern. Denna är nu ombygd för en kostnad af 130,000 mark och staden Bernburg, — en stad med knapt 10,000 invånare, som ej drager i betänkande att offra något för konsten — har nu fått sig en ganska vacker teater med platser för 800 åhörare.

— I ett resebref af fru Marchesi, som under förliden sommar vistats på Lido utanför Venedig, omtalar den ryktbara sånglärarinnan, att hon straxt före sin afresa gjorde bekantskap med »den unge och talangfulle komponisten Luigi Mancellini», direktör för Liceo musicale och kommunalteatern i Bologna. Enligt hvad hon berättar har Mancellini varit mycket verksam för spridningen af Wagners musik i Italien. Han dirigerade »Lohengrin» 1876 i Triest, 1880 i Rom och Genua och 1882 i Bologna, och har låtit sina landsmän göra bekantskap med stycken ur Wagners andra operor vid flera tillfällen. Vid Guido-festen i Arrezzo detta år gafs af honom en hymn för kör och orkester, som väckte stort bifall. Han har skrivit flera messor och har nu i Venedig, der han lefvat som en eremit, arbetat på sin första opera, hvilken skall gifvas första gången vid utställningen i Turin 1884. Fru Marchesi förespar den unga tonsättaren en stor framtid.

I **San Francisco** har »Vinterträdgården», ett populärt operahus, nedbrunnit; en skådespelare Morgan omkom vid branden och de »spanska studenterna» förlorade kostymer och instrumenter.

INNEHÅLL: Martin Luthers förtjenster om musiken (med illustration). Af H. Sattler. — Koral-frågan på kyrkomötet. — »Gud har af sin barmhertighet.» — Luthersfest å Stora teatern. — Från scenen och konsertsalen. Af A. L. — Något om Militärmusiken. — Från in- och utlandet. — Annonser.

Undertecknad gifver med benäget biträde

KONSERT

Lördagen d. 3 Nov. kl. 1/2 8 e. m.

i Musikaliska Akademiens stora sal.

Program:

1. Stråkvartett (d moll) Mozart.
Konsertmästar Lindberg med elever samt undertecknad.
2. Aria ur »Iphigenia i Aulis» Gluck.
Herr Lundqvist.
3. Nocturne Chopin.
Undertecknad.
4. Aria ur »Profeten» Meyerbeer.
Fröken Öhrström.
- 5 a) Ballade Goltermann.
b) A la Mazurka Rubinstein.
Undertecknad.
- 6 a) Längtan
b) Karneval Svedbom.
c) Gebet
Fröken Öhrström.
7. Romance för bariton och violoncell Söderman.
Herr Lundqvist och undertecknad.

Walborg Lagerwall.

Biljetter A 2 kr. och 1: 50 i Herrar Huss & Beers Musikhandel.

I bokhandeln har utkommit:

Handbok för Musikanförare

af
F. L. SCHUBERT

Öfversättning från tyskan

af
Wilh. Ström

Musikdirektör.

Pris 1 krona.

(G. 13714 x I)

Pianostämning

utföres af kompetent person vid anmälan i

HUSS & BEERS Musikhandel.

HUSS & BEERS

Musik-Lånbibliotek,

Gustaf Adolfs torg N:o 8.

Abonnement för helt år 10 Kronor.

»	»	halft »	7	»
»	»	3 månader	5	»
»	»	1 månad	2	»

Piano- och Orgelmagasinet

N:o 8 Arsenalsgatan N:o 8

midt emot Kongl. Stora teatern

har att erbjuda stort urval af Flygelpianon,
Pianon och Taffelpianon samt Orglar.

Äldre instrument öfvertagas vid köp af
nya.

Stämning och reparation af såväl Pia-
non som Orglar verkställes.

Delar till orgelharmonium, såsom tungor
(spel), registerskyltar, klaviaturben, tonlådor
m. m. till billiga priser.

Fullständiga priskuranter erhållas gratis.

Stockholm, IVAR HIRSCH.

f. d. Abr. Hirschs Pianomagasin.

Maria Pettersson

f. Konow

föret medlem af den första svenska Damqvart-
tetten, meddelar fortfarande undervisning i

Solosång

efter Prof. Wartels (Md. Christina Nilssons
& Trebellis lärare) i Paris skola. Anmälnin-
gar emottagas i min bostad, Drottninggatan
34, 3 tr. upp, samt hos Hrr HUSS & BEER
Arsenalsgatan 8.

På Huss & Beers förlag har i dag
utkommit i musik- och bokhandeln:

Tre Marscher

till Shakespeare's Sorgespel

Richard III,

komponerade för orkester

af

AUGUST SÖDERMAN.

Arrangement för piano 4 händer af

Emil Sjögren.

Pris: 2 kronor.

Desamma för piano 2 händer, arr.
af kompositören, 1 kr. 25 öre.

I Sverige

försäljes mina

Flyglar och Pianinos

endast genom

Herrar J. DANNSTRÖM & Co,

Stockholm,

tillkännagifves härmed,

Julius Blüthner,

Leipzig.

Undervisning i

PIANOSPELNING

meddelar

EWA LINDBERG

elev från Professor Kullaks Neue
Akademie der Tonkunst, Berlin.

Mottagningstid 10—12.

Grytgjutaregatan 29, 2 tr.

Från och med den 1:sta nästkom-
mande November meddelas undervisning i
plastik och mimik samt i före-
drag och rollers instudering
om anmälan sker

Sturegatan n:o 24, 4 tr. upp, mel-
lan 11—12 f. m.

Signe Hebbe.

Sångundervisning

meddelas af

R. Norstedt

f. d. Sånglärare vid Kongl. Teatern.

Träffas tisdag, torsdag och lördag kl. 1—2 e. m.

Barnhusträdgårdsgatan N:o 25.

Theodor Lindström

meddelar undervisning på

VIOLIN,

i

Ensemblespelning

och

Musikens teori.

Adr.: Norr. Brunnsgatan 12, 1 tr. upp,

eller Kongl. stora teatern.

Grundlig undervisning

i

Pianospelning

meddelas till moderat pris af underteck-
nad. Anmälningsstid 9—10 f. m. 2—3
e. m. Karduanmakaregatan 14 (Sandahl-
ska huset). Frans Huss.

Praktperm

till

Svensk Musiktidning

(årg. 1881 och 1882)

erhålles genom rikets samtliga hrr
musik- och bokhandlare

å 2 kronor

samt från lager i

Huss & Beers Musikhandel.

OBS! Bunden i denna eleganta och stil-
fulla perm (i rött, guld och svart
eller blätt, silfver och svart) är
tidningen en prydnad för hvarje
salongsbord.